

HOVEDDEL I: HOVEDTREKK OG FORUTSETNINGER

1.1 Innledning og hovedtrekk

Rådmannen legger med dette frem sitt forslag til budsjett for 2020 og handlingsprogram med økonomiplan for 2020-2023.

Ringsaker kommunes totale budsjett for 2020 er på knapt 3,2 milliarder kroner. Mens driftsbudsjettet har økt til i overkant av 2,6 milliarder kroner, er det i tråd med tidligere signaler lagt opp til å halvere investeringsbudsjettet fra 2019 til 2020, slik at dette nå utgjør om lag 250 mill. kroner. I tillegg er det tatt grep for å redusere finansutgiftene i budsjettet.

Arbeidet med å balansere utgifts- og inntektssiden i budsjettet har vært krevende. Det ble på kommunestyrets rammekonferanse og i rammesaken, jf. f.sak 72/2019, framvist et inndekningsbehov på 48,7 mill. kroner stigende til 55,4 mill. kroner i 2023 basert på de forutsetninger om lønns- og prisutvikling, vekst i frie inntekter og andre forhold med betydning for økonomien som var kjent på tidspunktet for rammesaken. Erfaringsmessig er det slik at sentrale forutsetninger ofte kan endre seg og gi nye økonomiske utfordringer. For Ringsakers del er virkningene av årets sentrale lønnsoppgjør i kapittel 4 langt utover rammen for det som var avtalt sentralt og langt mer enn det som var innarbeidet i rammesaken. Videre viser statsbudsjettet at det i liten grad legges opp til noen reell vekst i kommunens frie inntekter, dette i en tid hvor utgiftsveksten særlig innenfor helse og omsorg øker vesentlig mer enn den kostnadsveksten kommunene blir kompensert for. Den forholdvis beskjedne veksten som er i frie inntekter er i tillegg forutsatt benyttet til særskilte formål som tidlig innsats/økt lærertetthet i skolene og styrking av rusfeltet. Til slutt nevnes at det strammes inn på tilskuddsordningen til ressurskrevende tjenester.

Ovennevnte forhold har bidratt til at utfordringene med å skape budsjettbalanse framover har økt vesentlig siden vedtaket i rammesaken. Hovedutfordringen er overforbruket innen særlig pleie- og omsorgstjenesten og innen barnehagebudsjettet pga. økt tilskudd til private barnehager. I tillegg kommer merutgiftene knyttet til lønnsoppgjøret. Disse områdene styrkes kraftig og er ivaretatt gjennom budsjettforlaget.

Budsjett 2020 er så saldert med en rekke tiltak. For å unngå vesentlige kutt i tjenesteproduksjonen er det særlig på finanssiden i budsjettet at det har vært tatt grep. For å redusere på rente- og avdragsbelastningen i driftsbudsjettet foretas det innfrielse av to lån. Det legges videre opp til at avdrag utover minimumsavdraget budsjetteres i investeringsbudsjettet og finansieres med investeringsinntekter for å komme nærmere budsjettbalanse. Dette er imidlertid ikke en varig løsning, da den forutsetter salg av fast eiendom og anlegg og bruk av oppsparte midler. Rådmannen tilrår fortsatt at en for en god periode fremover styrer etter en «handlingsregel» som tilsier at lånegjelden, korrigert for den delen av gjelden som er helt eller delvis selvfinansierende og startlån, ikke skal utgjøre mer enn 2 mrd. kroner for å unngå ytterligere belastning av driftsbudsjettet. Investeringsbudsjettet er tilpasset en slik «handlingsregel». Det er i samsvar med tidligere signal over år om en pause i de store investeringsprosjektene etter Stavsberg skole og flerbrukshall.

Det er allikevel helt nødvendig å foreta tilpasninger av driften til inntektsrammen. Det foreslås både konkrete innsparingstiltak og tilpasninger av driften, inndragelse av enkelte stillinger og et mindre generelt kutt i enhetenes nettorammer. Veksten i helse og omsorg foreslås dels løst ved en kraftig budsjettmessig styrking av tjenestene overfor de ressurskrevende brukerne og enkeltbrukere med store tjenestebehov og dels ved omfordeling av ressurser fra institusjonstjenester til hjemmetjenester. I tillegg er barnehage-budsjettet tilført store midler pga. pliktig driftstilskudd til

private barnehager. Rådmannen vil samlet og helhetlig sett ikke si at budsjettforslagets driftstilpasninger er dramatiske. Innen de ulike budsjettene vris midlene mot det mest nødvendige og i en framtidsrettet retning. For Ringsakers befolkning vil ikke tjenestene bli svekket i nevneverdig grad, men de kan bli gitt på annet sted, på annen måte og de kan endatil bli bedre på noen områder.

For å få budsjett 2020 i balanse er det nødvendig å bruke av tidligere avsatte driftsinntekter og se årene 2019 og 2020 under ett. Det disponeres totalt 20,3 mill. kroner av merinntekter i 2019 som ble avsatt i hhv. 1. og 2. tertialrapport. Dette er et engangstiltak, og det må framover arbeides videre med tiltak, også strukturtiltak, for å få en sunn balanse mellom utgifter og inntekter. Rådmannen vil understreke behovet for nøktern styring innen gitte rammer i årene fremover, hvor en ved økte inntekter prioriterer å styrke økonomien.

Det har vært satset systematisk på økt læringsutbytte over flere år, med blant annet styrking av timetallet og økt lærertetthet. Det er en bredde i satsingen der en blant annet følger utviklingen av den enkelte elev tett, investerer i læreres kompetanse og nødvendig utstyr, har egne program for systematisk opplæring i lesing, skriving og regning og en forskningsbasert tilnærming til utviklingen. Investeringen i digitale verktøy gir alle elevene i både barne- og ungdomsskole tilgang til enten nettbrett eller bærbar pc. Et omfattende opplæringstilbud sikrer lærere nødvendig kompetanse til å kunne legge til rette for digital læring. Gjennom matkultursenteret får alle elever på 6. og 9. trinn en styrket undervisning i mat og helse, og i 2019 åpnet også et Newtonrom, som skal gi elevene gode lærings- og mestringsopplevelser i naturfag, matematikk og teknologi. Skolebyggene har fått et betydelig løft med åpning av Brøttum skole i 2015, Mørkved skole i 2016, nye lokaler for Fagernes skole i 2016, Moelv skole i 2017 og Stavsberg skole som står ferdig ved årsskiftet 2019/2020. Svømmebasseng og idrettshall i Moelv åpnet i 2018, svømmebasseng i Brumunddal, bygget gjennom offentlig privat samarbeid, åpnet i 2019, og flerbrukshall på Stavsberg åpner samtidig med at skolen tas i bruk.

Fagernes skole har de siste årene hatt nedgang i elevtallet, og flere elever har allerede søkt om overflytting til Moelv skole. Siden 2011 har elevtallet sunket fra om lag 100 til 55 pr. 1.11.2019. Denne tendensen vil trolig fortsette i og med at det er færre elever på småtrinnet enn på mellomtrinnet. På 1. trinn er det p.t. kun tre elever. I budsjettet legges det derfor opp til at elevene ved Fagernes skole flytter til Moelv skole fra januar 2021. Ved Moelv skole vil elevene få et opplæringstilbud ved en ny og moderne skole med gode fasiliteter for læring, lek og aktivitet. For enkelte elever fra Fagernes vil Åsen skole være et alternativ. Ved overflytting av elever til Moelv og Åsen skole, er det naturlig å legge Åsen skole inn under samme enhet som Messenlia og Lismarka skoler og under en felles ledelse fra skoleåret 2021/2022. Ved overflytting til de andre skolene, vektlegges gode prosesser som ivaretar de ansattes rettigheter og et trygt og godt skolemiljø for elevene. En vil så deretter vurdere Fossen skole særskilt når Fagernes skole er avklart. Leiekontrakten på modulskolen går ut 22.2.2021. Med skissert plan fornyes ikke denne avtalen.

I samsvar med vedtatt overordnet strategi for helse- og omsorgstjenestene i Ringsaker 2012-2022 videreføres arbeidet med å innrette tjenestene slik at flest mulig klarer seg selv lengst mulig. Den nye funksjonsorganiseringen med en samlet enhet for hjemmetjenester og dagtilbud, en enhet for institusjonstjenester inkludert demensplasser, en enhet for tilrettelagte tjenester (bofellesskap og AO-tjeneste), og der Kommunalmedisinsk senter har fått tilført ansvar for korttidsplasser og sykehjemslegene, gir en god mulighet til å se tjenestene i sammenheng og på tvers på helt nye måter. Ringsaker kommune har svært høy dekningsgrad av institusjonsplasser, og en for høy andel av driftsbudsjettet bundet opp i drift av sykehjemsplasser, samtidig som en for lav andel av budsjettet brukes til hjemmetjenester. En nødvendig styrking av hjemmetjenesten gjøres ved å omdisponere innen budsjettet gjennom å ta ned antallet sykehjemsplasser, og det legges blant annet opp til å avvikle drift av 14 langtidsplasser ved Sundheimen for å styrke hjemmetjenesten.

En annen utfordring er finansiering av ressurskrevende brukere. Der foreslås enhet for tilrettelagte tjenester styrket med hele 15 mill. kroner til permanent finansiering av egenandelen for de ressurskrevende brukere. I tillegg er det innarbeidet 7 mill. kroner til finansiering av økt tjenestebehov hos enkeltbrukere. I driftsbudsjettet er denne styrkingen av pleie og omsorg det klart største tiltaket. Nytt sykehjem i Moelv utredes i samarbeid med Husbanken og Nasjonalt program for leverandørutvikling. Det legges videre opp til å videreutvikle samarbeidet med frivillige, videreutvikle kommunens samlede dagaktivitetstilbud og arbeid med heltidskultur. Det skal også framskaffes nye lokaler til Brumunddal AO-senter.

Ringsaker kommune har over år posisjonert seg for vekst, blant annet gjennom tilrettelegging av tomter, byutvikling, infrastruktur, næringsutvikling, satsing på oppvekst, kultur, arrangementer, attraktivitet og markedsføring. En har snudd en til dels krevende utvikling til vekst både i befolkningstall, handel, boligmarked og næringsliv. Vekst er en avgjørende faktor for videre satsing på velferd. Vekst og velferd er uløselig knyttet sammen. Det er derfor svært viktig for videre utvikling at kommunen fortsatt har en tydelig ambisjon om vekst, og at nye, ambisiøse vekstmål legges til grunn. Det er flere konkrete planer og prosjekter, slik som eksempelvis utbyggingen av firefelts E6 gjennom kommunen, som legger til rette for at veksten kan fortsette i årene framover, men det krever at kommunen fortsatt evner å handle og utnytte potensialet maksimalt. Veksten vil ikke komme av seg selv.

Strategien for vekst og utvikling er utledet med grunnlag i kommuneplanens føringer og utviklet gjennom de årlige budsjettprosessene. Dette er en tydelig retning for kommunens arbeid, som rådmannen mener det er svært viktig å videreføre. I tillegg har en de siste årene løftet frem fire områder der Ringsaker kan ta en unik posisjon; Prøysen, mat, Sjusjøen og Mjøsa. I arbeidet med å posisjonere kommunen for ytterligere vekst, er det viktig at disse områdene blir prioritert, og at en til enhver tid ser etter nye muligheter til å bygge opp under og utvikle disse innsatsområdene.

Utviklingen av Sjusjøen og Mjøsa er en kombinasjon av reiselivsutvikling, stedsutvikling og næringsutvikling med ulike tiltak innenfor en rekke områder. Med deltakelse i reiselivsselskapet Visit Innlandet, ønsker en å kunne stimulere til ytterligere utvikling av Sjusjøen og Mjøsa som reiselivsdestinasjoner. Prøysenhuset har etablert seg som et nasjonalt kulturhus, der det nå særlig satses på to tydelige sesonger med «Sommer i Prøysen» og «Jul i Prøysen». En ser at Prøysenhusets gradvise satsing mot et yngre publikum har vært vellykket. Satsingen på Matkommunen Ringsaker foregår i samspill med landbruket, lokale produsenter og næringsmiddelindustrien og med tiltak innenfor en rekke ulike tjenesteområder. Geitmyra matkultursenter for barn Ringsaker gir et unikt tjenestetilbud til barn og unge i Ringsaker og er samtidig en attraksjon og et pre for Ringsaker og for hele Innlandet.

Byutvikling, næringsutvikling og investeringer i infrastruktur er avgjørende for videre vekst. Det gjennomføres store infrastrukturinvesteringer for å tilrettelegge for tilgjengelige og attraktive byggefelt, utvikling i fjellet og langs Mjøsa, byutvikling og næringsutvikling. Dette gjelder både vann og avløp, utviklingen av områder som Garveriparken og Mjøsparken, opparbeidelse av veger, parker og grøntstruktur. I næringsutviklingsarbeidet er det sentralt å ivareta og legge til rette for eksisterende næringsliv, samtidig som en gjør det attraktivt for nye bedrifter å etablere seg i kommunen. Helt vesentlig er tilrettelegging for og salg av attraktive næringsarealer langs E6.

Brumunddal vokser raskt og har de senere årene vært en av de raskest voksende byene rundt Mjøsa. Sentrum utvikles og fortettes med en rekke spennende leilighetsprosjekter. For å legge til rette for et mer variert botilbud gjennomføres det nå tiltak for å kunne realisere utbygging i Frambakkli og i Øverkvern. Arrangementer og møteplasser bygger attraktivitet, gir oppmerksomhet og sikrer økt handel, og en videreutvikler dette ytterligere i 2020. En har kommet langt i arbeidet med å koble

byen og Mjøsa sammen, og Mjøsparken er allerede utviklet til å bli et attraktivt og mye besøkt friområde. Mjøstårnet tiltrekker seg både turister og næringsliv, og boligområdene i Verven er attraktive. Det er viktig å fullføre arbeidet med flomsikring og elvepromenade for å skape gode forbindelser mellom byen og Mjøsa, at en satser videre på å utvikle Mjøsparken i en helhet i strandsonen og at en får utviklet næringsarealene langs E6. Dette er en investering som vil gi innbyggerne i Ringsaker et attraktivt fritidstilbud og som vil skape nye arbeidsplasser, men det er også en investering for å tiltrekke turister og på sikt sikre tilflytting. Det er behov for parkeringsarealer i sentrum, gjerne i samarbeid med private aktører når utbyggingsprosjekter utvikles og realiseres.

I Moelv har investeringene knyttet til ny skole, ny idrettshall og nytt svømmebasseng gitt et svært viktig grunnlag for videre vekst. I denne nye bydelen er det også utviklet et fantastisk uteområde og parkområde som gir gode aktivitets- og rekreasjonstilbud til Moelvs innbyggere. Framover må byutvikling og næringsutvikling i Moelv særlig sees i sammenheng med utbygging av firefelts E6 og et eventuelt nytt sykehus i en helhetlig plan. Her ligger det fantastiske muligheter for utvikling av Moelv som by. Muligheter som en må posisjonere seg for, og legge til rette for realisering av. I Moelv sentrum fortsetter arbeidene med oppgradering av Garveriparken, og Skibladnerbrygga skal oppgraderes. For å forberede en mulig sykehusetablering, setter en nå i gang arbeidet med kommunedelplan for Moelv for å se sykehuset i sammenheng med øvrig utvikling.

Budsjett og økonomiplan er tilpasset regjeringens økonomiske opplegg for kommunesektoren i 2020. Av veksten i kommunens frie inntekter, slik den fremkommer av forslaget til statsbudsjett, er en andel begrunnet med tidlig innsats/økt lærertetthet i skolene og styrking av rusfeltet. Dette er fulgt opp i rådmannens budsjettforslag. Videre skal inntektsveksten dekke økte utgifter ved befolkningsutviklingen. For øvrig har rådmannen i utarbeidelsen av budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 søkt å følge forutsetningene i rammesaken.

Ringsaker har tradisjonelt hatt god styring med økonomien. Med et så vidt stramt budsjettopplegg vil løpende budsjettoppfølging, god oversikt og budsjett disiplin være sentralt fremover. Arbeidet med å tilpasse utgiftene til inntektene fortsetter. Langsiktighet i tilpasningene og forutsigbarhet uten brå skift vil fortsatt bli vektlagt i styringen.

Rådmannen vil særlig understreke viktigheten av å øke inntektene i årene fremover. En positiv befolkningsutvikling har avgjørende innvirkning på inntektsgrunnlaget. Satsingen på attraktivitet, næringsutvikling og oppvekstmiljø vil gi grunnlag for fremtidig vekst og nye inntekter. Det er nødvendig at en over tid står fast ved og bygger videre på strategien om vekst og utvikling i et langsiktig, målrettet og systematisk arbeid. Dette sikrer en stø kurs hvor vekst og velferd går hånd i hånd.

1.1.2 Strategi

Kommunens visjon

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret 27.9.2006, og Ringsaker kommunes visjon er der formulert til å være:

Ringsaker – vekst og utvikling!
--

Kommuneplanen angir retningen i arbeidet for å realisere visjonen ved at Ringsaker kommune skal:

- tilrettelegge for et mangfold av attraktive boområder i hele Ringsaker
- være næringslivets favorittkommune
- tilby et godt utbygget service- og tjenestetilbud
- sikre gode oppvekstmiljø

- sikre et bredt og mangfoldig kulturtilbud
- bygge opp kunnskap, kompetanse og utdanningstilbud
- sikre bærekraftig utnyttning av ressursene
- synliggjøre og utnytte det mangfold av muligheter som finnes i kommunen
- spille på lag med innbyggerne, private og offentlige aktører

Strategi og profil

Kommunens mer konkretiserte strategi er utledet med grunnlag i kommuneplanens føringer og utviklet gjennom de årlige budsjettprosessene. Strategien i arbeidet for videre vekst og utvikling i Ringsaker er stikkordsmessig beskrevet ved følgende oppsett:

"Den attraktive kommunen!"

- Brumunddal og Moelv som attraktive steder – aktiv byutvikling.
- Attraktivt og mangfoldig tilbud av tomter og boliger i hele kommunen.
- Utnytte mulighetene Mjøsa, fjellområdene og bygdene gir.
- Satse på kultur – gode opplevelser, livskvalitet og oppmerksomhet.
- Markedsføring av botilbudet, reiselivstilbudet og næringslivet.

"Den næringsvennlige kommunen!"

- Handlekraft og initiativ i samarbeid med næringslivet.
- Utnytte mulighetene i infrastruktur og beliggenhet.
- Tilrettelegging av næringsarealer.
- Satse på kompetanse, innovasjon og samarbeid.

"Oppvekstkommunen!"

- Barnehageplass til alle.
- Økt læringsutbytte i skolen, basisfagene i sentrum.
- Utbygging og rehabilitering av skolebygg.
- Attraktive ungdomstilbud.

"Kommunen med det gode tjenestetilbudet!"

- Trygghet for de grunnleggende velferdstjenestene.
- Høy faglig kvalitet på tjenestene.

"Kommunen med orden i sakene!"

- Økonomien skal være i orden.
- Korrekt saksbehandling er en selvfølge.
- Kommunen som attraktiv arbeidsgiver.
- Godt vedlikeholdte og velstelte kommunale bygg og anlegg.
- Framstå positivt og offensivt.

Det helt vesentlige for Ringsaker kommune er befolkningsvekst. Et livskraftig, attraktivt lokalsamfunn utvikler sine kvaliteter til beste for innbyggerne og ekspanderer! Og for å bevare kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter må en holde tritt med befolkningsveksten i landet. Markant positiv utvikling i innbyggertallet over tid er den fremste indikasjon på hvorvidt kommunen lykkes i sin streben etter vekst og utvikling.

En vil ved utgangen av 2019 nærme seg 35.000 innbyggere i Ringsaker kommune. Det er avgjørende for arbeidet med vekst og utvikling at det er en klar målsetting om befolkningsvekst. Vilje og fokus er viktig. En går nå inn i en periode der infrastrukturtiltak og andre store prosjekt vil kunne bety en helt annen veksttakt enn en har sett så langt. Rådmannen har formulert et offensivt, men ikke urealistisk mål, om å nå 36.500 innbyggere i 2023. Men en vil her også være prisgitt den nasjonale utviklingen, særlig med tanke på innvandring. Hvis en lykkes med realisering av store prosjekter som IC og

sykehus, har rådmannen antydnet 40.000 innbyggere kanskje allerede i 2030 og 50.000 innbyggere i 2043, som «hårete» måltall. Men ingen vekst kommer av seg selv. En må hele tiden posisjonere seg og være «på» når muligheter byr seg.

1.1.3 Prioriteringer

Som omtalt innledningsvis er det innenfor de anslåtte økonomiske rammer fremover, vektlagt å finne en god balanse mellom å opprettholde og videreutvikle de sentrale velferdstjenestene og tiltak for vekst og utvikling for å sikre inntektsgrunnlaget for velferdsproduksjonen. I foreliggende forslag til budsjett og økonomiplan fremmes en rekke tiltak for videreutvikling av de sentrale velferdstjenestene og for å omstille virksomheten innenfor de rammer som gjelder.

Under følger en opplisting av noen utvalgte sentrale prioriteringer i budsjett og økonomiplan. Tiltakene er beskrevet mer utførlig under de enkelte virksomhetsområder i hoveddel IV.

Barnehage

Ringsaker skal til enhver tid ha full barnehagedekning. Antall søkere til barnehageplass 2019/2020 økte med 50 fra forrige hovedopptak. For å gi tilbud til alle med lovfestet rett til plass måtte det iverksettes nye tiltak i Brumunddal og Furnes. Hempa barnehage etablerte en friluftsavdeling med 14 plasser, og Bakkehaugen barnehage utvidet antall plasser med 8 innen godkjent leke- og oppholdsareal. Fredheimvegen barnehage gjorde om den ene avdelingen til småbarnsavdeling. Simenstua barnehage i Furnes åpnet en ny småbarnsavdeling med 12 barn, og med dette er fem avdelinger i drift, mens det er igjen en avdeling som ennå ikke er tatt i bruk. På denne måten kunne kommunen ivareta alle søkerne, selv om ikke første alternativet for søkerne alltid ble innfridd.

Kapasiteten i Brumunddal er endret, og her er det svært få ledige plasser etter hovedopptaket. I de andre områdene er det en del ledige plasser. Med en fortsatt økende etterspørsel, blir det trolig behov for å planlegge nye plasser utover vedtatte utbygginger. Rådmannen følger situasjonen nøye og vil tilrå grep når utviklingen tilsier det. Erfaringstall tilsier at det er behov for å gjennomføre utbygginger av barnehage også i Moelv og på Brøttum i løpet av de nærmeste årene dersom det skjer en betydelig økning i etterspørselen. De nye barnehagene skal erstatte de midlertidige lokalene i Moelv og Lismarka og gi økt kapasitet.

Barnehagetilbudet i Ringsaker skal ha høy kvalitet, og det gjennomføres en rekke tiltak for å sikre dette, blant annet deltakelse i FOU-prosjektet Kultur for læring og en rekke tiltak for kompetanseutvikling. Det jobbes systematisk innenfor ulike fagområder, eksempelvis er det laget felles målsettinger for barnehagenes digitale praksis, og et pilotprosjekt ved Simenstua, Furnes og Kylstad barnehage, der barna skal bruke iPad i læringsprosesser. Geitmyra matkultursenter for barn i Ringsaker har ulike kurstilbud for barnehagene.

Tilskudd til private barnehager skaper en stor økonomisk utfordring. Driftstilskudd skal utmåles etter den enkelte kommunes regnskap, og ikke etter en nasjonal sats. Samtidig er det tatt inn som en forutsetning at regnskapsførte pensjonsutgifter ikke skal inngå i beregningsgrunnlaget. Derimot legges det til et påslag på 13 % av brutto lønnsutgifter. Påslag til administrasjonsutgifter er satt til 4,3 %. Kommunene skal etter forskriften også gi et kapitaltilskudd til de private barnehagene. Tilskuddet skal som tidligere være basert på nasjonal sats. I budsjettet for 2020 er det innarbeidet 136,177 mill. kroner i tilskudd til de private barnehagene. Dette er hele 14,435 mill. kroner høyere enn budsjett 2019. I tillegg til satsene for driftstilskudd og kapitaltilskudd, er det antall heltidsplasser i de private barnehagene ved årsmeldingen i desember som vil avgjøre hvor mye tilskudd kommunen skal utbetale. Eventuelle endringer i barnetallet gjennom 2020 kan også påvirke tilskuddene. En vil komme tilbake til nærmere økonomiske konsekvenser gjennom tertialrapportene i 2020.

Skole, flerbrukshaller og svømmebasseng

Satsing på økt læringsutbytte videreføres. Det har over år vært en styrking av timetallet slik at elevene i Ringsakerskolen nå til sammen får 465,5 årstimer ut over minstetimetallet for grunnskolen, det vil si 12,25 uketimer fordelt på 1.-7. trinn. Det er utviklet en rekke tiltak innenfor ulike fagområder og en systematisk dialog om og oppfølging av resultater. En viser til kapittel 4.4. VO 30 Undervisning for en detaljert redegjørelse av alle tiltak. Det er grunn til å framheve at alle elever i Ringsakerskolen nå har sitt eget digitale verktøy til bruk i skolearbeidet. Elevene fra 1.-7. trinn har nettbrett, mens elevene på 8.-10. trinn har bærbar pc. Det er etablert både et matkultursenter og et Newtonrom i Ringsaker, som gir muligheter for tverrfaglig undervisning, dybdelæring og gode lærings- og mestringsopplevelser i fag som mat og helse, naturfag, matematikk og teknologi.

Arbeidet med den vedtatte rehabiliterings- og utbyggingsplanen for skolene har høy prioritet. Brøttum skole ble offisielt åpnet i 2015, og Mørkved skole ble offisielt åpnet i 2016. Mørkved skole er bygget for 325 elever, men det er muligheter for utvidelser for ytterligere 420 elever på et senere tidspunkt. Her er det dermed dimensjonert for framtidig vekst i Brumunddal. Fagernes skoles nye bygg ble åpnet i 2016. Moelv skole ble tatt i bruk i 2017, og er bygget for 435 elever. I 2018 ble skolen koblet sammen med ny flerbrukshall og nytt svømmebasseng. Det er lagt til rette i budsjettet for at bygningene til tidligere Ringsaker videregående skole kan tas i bruk som undervisnings- og møterom. Rådmannen vil komme tilbake til spørsmålet om en samlet løsning for skolebygg i Moelv i sak om prioriteringer innenfor pulje to/framtidige skoleinvesteringer innen utgangen av 2019, jf. k.sak 84/2017, punkt 22.

Kommunestyret behandlet i k.sak 44/2015 rom- og funksjonsprogram for Stavsberg skole. I k.sak 107/2016 ble det fattet vedtak om å endre prosjektet ved å utvide fra liten flerbrukshall til fullverdig idrettshall. Totalt er det lagt til grunn en kostnadsramme på 315,8 mill. kroner for bygging av Stavsberg skole og flerbrukshall. Bygget skal stå ferdig ved årsskiftet 2019/2020.

I k.sak 18/2015 vedtok kommunestyret struktur og drift for svømmebasseng i Brumunddal. Vedtaket innebærer at kommunen skal leie svømmehall fra en ekstern utbygger/driver framfor å bygge og drifte i egen regi. Svømmehallen åpnet for skolesvømming i januar 2019.

Det ble i f.sak 114/2017 vedtatt at det igangsettes ny anskaffelse av totalentreprenør for svømmebasseng ved Brøttum barne- og ungdomsskole. Ny anbudskonkurranse ble sendt ut første halvår 2018, og det ble inngått prosjektutviklingsavtale med Syljuåsen AS. Gjennom prosjektutviklingsfasen ble det utviklet et detaljert forprosjekt, som ble behandlet i formannskapet 5.6.2019 i f.sak 66/2019. Formannskapet utsatte behandlingen, ba om utredning av et alternativ for flerbrukshall og en befaring for oppvekstkomiteen før saken på nytt behandles. Etter befaring ble saken ble fremmet på nytt i oppvekstkomiteen 4.9.2019 i sak 25/2019 og så for formannskapet 11.9.2019 i f.sak 87/2019. Formannskapet utsatte saken og sendte den tilbake til oppvekstkomiteen. Oppvekstkomiteen behandlet saken en siste gang 23.10.2019 i sak 30/2019, og saken ligger nå til behandling i formannskapet, før den skal sluttbehandles i kommunestyret.

I løpet av 2020 legges det opp til å rehabilitere gamle Ringsaker videregående skole, avdeling Moelv. Ved Moelv skole er kapasiteten i dag 435 elever, inklusiv 15 elever på forsterket avdeling. Med rehabilitering av gamle Ringsaker videregående skole vil kapasiteten kunne økes med 60 elever på mellomtrinnet. Total kapasitet vil kunne være inntil 500 elever.

I løpet av 2020 legges det opp til å rehabilitere gamle Ringsaker videregående skole, avdeling Moelv. Ved Moelv skole er kapasiteten i dag 435 elever, inklusiv 15 elever på forsterket avdeling. Med rehabilitering av gamle Ringsaker videregående skole vil kapasiteten kunne økes med 60 elever på mellomtrinnet. Total kapasitet vil kunne være inntil 500 elever.

Fagernes skole har de siste årene hatt nedgang i elevtallet, og flere elever har allerede søkt om overflytting til Moelv skole. Siden 2011 har elevtallet sunket fra om lag 100 til 55 pr. 1.11.2019. Denne tendensen vil trolig fortsette i og med at det er færre elever på småtrinnet enn på mellomtrinnet. På 1. trinn er det p.t. kun tre elever. I budsjettet legges det derfor opp til at elevene ved Fagernes skole flytter til Moelv skole fra januar 2021. Ved Moelv skole vil elevene få et opplæringstilbud ved en ny og moderne skole med gode fasiliteter for læring, lek og aktivitet. For enkelte elever fra Fagernes vil Åsen skole være et alternativ. Ved overflytting av elever til Moelv og Åsen skole, er det naturlig å legge Åsen skole inn under samme enhet som Messenia og Lismarka skoler og under en felles ledelse fra skoleåret 2021/2022. Ved overflytting til de andre skolene, vektlegges gode prosesser som ivaretar de ansattes rettigheter og et trygt og godt skolemiljø for elevene. En vil så deretter vurdere Fossen skole særskilt når Fagernes skole er avklart.

Leie av modulene på Fagernes har en årlig utgift på 1,834 mill. kroner. Kontrakten løper fram til 22.2.2021. Med skissert plan fornyes ikke denne avtalen. I tillegg til leien vil en også spare lønns- og driftsutgifter.

Gymsalen ved Fagernes skole eies av kommunen, og den vil fortsatt kunne brukes til aktiviteter i regi av nærmiljø, lag og foreninger.

Helse og omsorg

I samsvar med vedtatt overordnet strategi for helse- og omsorgstjenestene i Ringsaker 2012-2022 videreføres arbeidet med å innrette tjenestene slik at flest mulig klarer seg selv lengst mulig.

Helse- og omsorgstjenestene skal ha en organisering som sikrer at pasienter og brukere får nødvendige helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet, med riktig kompetanse, og som er helhetlige, koordinerte og rettferdig fordelt. Det er gjort flere organisatoriske grep. Det er etablert en felles enhet for tjenestetildeling og samordning, en samlet enhet for hjemmetjenester og dagtilbud, en enhet for institusjonstjenester inkludert demensplasser og en enhet for tilrettelagte tjenester (bofellesskap og AO-tjeneste). Kommunalmedisinsk senter har fått tilført ansvar for korttidsplasser og sykehjemslegene. Iverksettingen av ny organisasjonsstruktur gir en god mulighet til å se tjenestene i sammenheng og på tvers på helt nye måter enn i den tidligere distriktsmodellen.

Ringsaker kommune har svært høy dekningsgrad av institusjonsplasser. En nødvendig styrking av hjemmetjenesten kan gjøres ved å omdisponere budsjettet gjennom å ta ned antallet sykehjems-plasser. For å få tilstrekkelig effekt av et slikt tiltak, vil det være nødvendig å avvikle drift av en hel enhet eller avdeling. Dagens langtidsplasser ved Sundheimen er bygd på begynnelsen av 1970-tallet, og oppfyller ikke dagens krav til sykehjemstandard. Beboerne må dele bad, rommene er trange og vanskeliggjør arbeidet til de ansatte. Ventilasjonsanlegget fungerer dårlig, bygget har store vedlikeholdsbehov og bærer preg av å være nesten 50 år. Ved å avvikle drift av 14 langtidsplasser vil det være mulig å frigjøre netto 7,9 mill. kroner årlig i driftsbudsjettet. Midlene beholdes fullt ut pleie- og omsorgstjenesten og omdisponeres til å styrke hjemmetjenesten. Det vil være mulig å flytte dagens beboere ved Sundheimen til Nes sykehjem. 9 plasser på Nes sykehjem frigjøres i forbindelse med etableringen av korttidsplasser på Tømmerli. Tiltaket gjennomføres i 2020.

Antall personer som har demens øker, og stadig flere yngre eldre diagnostiseres med sykdommen. Ca. 80 % av beboere i institusjon har ulike grader av demens/kognitiv svikt. Det er derfor behov for å differensiere behandlingstilbud og utnytte spesialkompetanse på nye måter. For å øke den samlede kapasiteten er demenstilbudet organisert sammen med institusjonstjenesten for øvrig. Det er behov for spesialkompetanse flere steder. Forsterket skjermet enhet med 10 langtidsplasser på Sund bør flyttes til skjermede plasser i sykehjem, og antall plasser bør vurderes.

I de senere årene har veksten i antall ressurskrevende brukere tiltatt vesentlig, samtidig som statens bidrag svekkes ved at innslagspunktet for tilskuddsordningen har økt mer enn normal prisstigning. Dette har gjort det krevende å finansiere opp egenandelen på både nye brukere og eksisterende brukere. For 2020 er det budsjetterte tilskuddet til ressurskrevende tjenester i sin helhet fordelt ut i budsjettet til enhetene, og det har ikke vært mulig å avsette midler for å styrke fond (reserve). Reserven til ressurskrevende brukere er for det meste brukt opp, og det vil framover mangle permanent finansiering av kommunens egenandel for både eksisterende og nye brukere. I budsjett 2020 styrkes enhet for tilrettelagte tjenester med hele 15 mill. kroner til permanent finansiering av egenandelen for de ressurskrevende brukere. I tillegg er det innarbeidet ytterligere 7,1 mill. kroner til finansiering av økt tjenestebehov hos enkeltbrukere. Nevnte budsjettstyrking på til sammen 22 mill. kroner bidrar til å styrke tjenesten overfor en sårbar gruppe ved at det gis mulighet for å rekruttere riktig fagkompetanse på permanent basis framfor å ansette midlertidige assistenter. Dette er en svært markant prioritering i budsjettet, men det vil være viktig å styrke virksomhetsområdet ytterligere i årene framover for å håndtere kommunens egenandel ved utgiftene til de ressurskrevende brukerne.

Det har tidligere vært budsjettert med et innsparingsbehov i tjenestene overfor vertskommunebrukere ved reduksjon av vertskommunetilskuddet, som følge av bortfall av brukere. Det viser seg krevende å ta ned utgiftssiden fordi det stadig kommer nye brukere med behov for tjenester. Pleie- og omsorgstjenesten kompenseres med om lag 3,6 mill. kroner for å dekke nevnte innsparingsbehov. Rammen er altså ytterligere styrket.

Ringsaker kommune samarbeider med Husbanken og Nasjonalt program for leverandørutvikling med planlegging av nytt sykehjem som erstatning for dagens sykehjem i Moelv. Det utredes for tiden nærmere hvilke funksjoner det nye sykehjemmet skal ha. Det er anslått at nytt sykehjem i Moelv har en total kostnad på 375 mill. kroner. I planperioden 2020-2023 er det innarbeidet til sammen 320 mill. kroner. Det er budsjettert med 1 mill. kroner i 2019. I 1. tertial 2019 ble det omdisponert til sammen 23 mill. kroner fra avsluttede investeringsprosjekter og besparelser på andre investeringsprosjekter til nytt sykehjem i Moelv. Ytterligere 31 mill. kroner må innarbeides i budsjett 2024.

Barne- og ungdomsvern

Forslag til ny barnevernlov ble sendt ut på høring i 2019, med ytterligere forsterkede kvalitetskrav og blant annet med forslag om at alle kommuner skal ha en forebyggende plan. Tidligere varslet endring i refusjonsordning og oppgavefordeling mellom stat og kommune fra 2020 er utsatt, men vil trolig komme på et senere tidspunkt. Disse endringene vil påvirke kommunal tjenesteproduksjon, blant annet ved høyere krav til kvalitet, kompetanse og utvikling av lokale tiltak, samt økte utgifter og reduserte inntekter. Siden 1.1.2019 ivaretar Ringsaker kommune akuttberedskap for 15 kommuners barneverntjenester. Fra 1.9.2019 inngår ytterligere fem kommuner i Nord-Østerdal i en ordning med redusert tilbud i form av telefonvakt, som vurderer henvendelser og kaller ut lokal bakvakt ved behov.

BEMA i Brumunddal (bosettingstilbud for enslige mindreårige asylsøkere) har gitt tilbud om tiltak til ti ungdommer, fordelt på to boliger. Ringsaker er én av tretten kommuner i landet som har vært prioritert for nye bosettinger, basert på gode resultater og god organisering av tiltaket. Økonomien i tiltaket avhenger av antall og alder på de som er bosatt. Som følge av nedgang i antallet nye enslige mindreårige asylsøkere, samt at de fleste som er i tiltaket i dag er i ferd med å nå maksimumsalder for å være med i tiltaket, foreslås det å starte avvikling av tiltaket i 2020. Bosettingstiltaket skal etter planen være fullt avviklet innen utgangen av 2021. De ansatte i BEMA vil bli ivare tatt gjennom overtallighet og fortrinn til ledige stillinger i andre enheter i kommunen. Årsverkene knyttet til BEMA vil bli redusert gradvis i løpet av 2020 og 2021. Ringsaker må som en av få kommuner bruke store midler på en tjeneste de fleste kommuner ikke driver lenger. Det kan ikke fortsette.

Sosiale tjenester

Ringsaker har hittil i 2019 hatt en samlet økning i utbetaling av økonomisk sosialhjelp sammenlignet med 2018. Stønadslengden og antall brukere er stabilt. Antall ungdommer som mottar økonomisk sosialhjelp viser et gjennomsnitt på 65 brukere hittil i 2019, noe som er det laveste tallet de siste tre årene. Innstramming i inngangsvilkårene for å motta AAP vil gi økt pågang på økonomisk sosialhjelp. Et viktig tiltak for å redusere utgiftene til sosialhjelp har vært innføringen av aktivitetsplikt. For 2020 er målet at minimum 125 personer skal ha gjennomført tiltaket. Dersom antall selvhjulpne ligger på samme nivå som i 2019 (72,2 %), vil dette isolert sett kunne bidra til å redusere sosialhjelpsutbetalingen med 11 mill. kroner på årsbasis.

Boliger til flyktninger og vanskeligstilte på boligmarkedet

Det er ventelister for å få omsorgsbolig og kommunal bolig. Etterspørselen etter omsorgsleiligheter er fortsatt stor i både Brumunddal og Moelv. Det er venteliste for omsorgsboliger på Nes, Brøttum, Moelv, Tømmerli og Buttekvern. Det er færre som søker om omsorgsboliger i Furnes, på Helgøya og i Veldre. Det er utfordrende å hjelpe store familier med egnede kommunale boliger, og kommunen trenger flere boliger med mer enn 3 soverom. Boligene bør ligge sentrumsnært, hvor en enkelt kan komme seg til barnehage, skole, jobb og fritidsaktiviteter.

Behovet for egnede boliger til personer med omfattende rusutfordringer og/eller alvorlige psykiske lidelser er økende på grunn av nedleggelse av flere bo- og behandlingstilbud. Pr. i dag mangler kommunen 6-8 boliger som er passende for personer med dårlig boevne.

Samarbeidet om boligprosjekter med private utbyggere, Husbanken og kommunen bidratt med til sammen 203 nye utleieboliger i Brumunddal og Moelv. Av disse har kommunen tildelings-/tilvisningsrett på 89 boliger. Det er inngått tilvisningsavtale på ytterligere 67 nye boliger, hvor kommunen vil ha tildelings-/tilvisningsrett på 38 av disse når disse er ferdigstilt. I 2020 skal det jobbes med å videreutvikle et sterkt og godt samarbeid med Husbanken og private utbyggere som kommunen har tilvisningsavtaler med. Videre skal det satses ytterligere på «leie til eie» slik at flere vanskeligstilte på boligmarkedet skal få kjøpt egen bolig ved hjelp av startlån.

Barn og ungdom

Det er gjort en rekke grep for å styrke tilbudene til barn og unge de senere årene. Dette gjelder både arenaer for aktivitetstilbud og kulturtilbud rettet mot ulike aldersgrupper. Aktivitetstilbudene for barn og unge i Moelv er kraftig oppgradert gjennom ny idrettshall, nytt svømmebasseng og et innholdsrikt uteområde rundt anleggene. I tillegg kommer anlegget i Garveriparken. I Brumunddal er Mjøsparken ett av de virkelig store satsingsområdene rettet bl.a. mot barn og unge. I tillegg kommer Mjøsbadet og det nye trialanlegget. Nå bygges det også en ny flerbrukshall i tilknytning til Stavsberg skole, som vil gi et godt aktivitetstilbud til barn og unge sør i kommunen. For å gjøre det enklere for barn og unge å få tilgang til sport- og fritidsutstyr er det etablert en utstyrssentral i Brumunddal, der alle kan låne utstyr gratis.

Det er lagt til rette for ulike kulturtilbud for ulike aldersgrupper, og det er gjort grep for å stimulere til vekst i kommunens amatørteatermiljø ved å samle barn, voksne, amatører og profesjonelle i Prøysenhusteatret. I 2020 får Prøysenhuset et påbygg som skal romme scenografi fra filmene «Snekker Andersen» og «Den vesle bygda som glømt at det var jul», og utendørsarenaen «Kusvea» videreutvikles. En vil fortsette arbeidet med å legge til rette for ulike arenaer og aktivitetstilbud, blant annet gjennom videre utvikling av Mjøsparken og Garveriparken.

Investeringer i infrastruktur

Det legges opp til store investeringer i infrastruktur i økonomiplanperioden for å tilrettelegge for tilgjengelige og attraktive byggefelt, utvikling i fjellet og langs Mjøsa, byutvikling og næringsutvikling. Store nedbørmengder og intensiteter de seneste årene gjør det nødvendig å investere store beløp i

samfunnssikkerhet og beredskap. Flere områder i kommunen er flomutsatt, og det er behov for tiltak for å hindre oversvømmelse og skader på infrastruktur og bygninger.

Investeringer innenfor vann, avløp og renovasjon utgjør 344,2 mill. kroner i økonomiplanperioden, hvorav 130,8 mill. kroner investeres i 2020. Dette er i det alt vesentlige for å sikre innbyggere kvalitet på vann og avløp, men investeringene er også viktig for å tilrettelegge for aktivitet i boligmarkedet og næringslivet. Nytt/utvidet vannverk i Moelv er viktig både for utviklingen av Moelv og for utviklingen på Rudshøgda. Det er behov for videre utredninger for å avklare hvordan vannforsyning til Brumunddal skal sikres med to vannkilder og tilstrekkelig fremtidig kapasitet.

Investeringer utenfor VAR-området utgjør til sammen 158,9 mill. kroner i økonomiplanperioden, hvorav 52,2 mill. kroner er investeringer i 2020. Det er fortsatt behov for investeringer i flomsikring, utvikling av Garveriparken og elementer i Mjøsparken. Det investeres i infrastruktur knyttet til næringsområder, boligtomter og i utforming og opparbeidelse av veier, gater, parker og grøntstruktur. I tillegg er det en lang rekke tiltak for å bedre trafikksikkerhet, sikre framkommelighet, utvikle parkområder, oppgradere badeplasser m.m.

1.1.4 Nærmere om budsjettforslagets bakgrunn og forutsetninger

Formannskapet behandlet i møte 19.6.2019 ved f.sak 73/2019 netto driftsrammer og brutto investeringsrammer for virksomhetsområdene for 2020-2023 (rammesaken).

Ved utarbeidelsen av budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 har rådmannen søkt å følge forutsetningene i rammesaken. Her var inndekningsbehovet i 2020 til netto 48,7 mill. kroner, økende til 55,4 mill. kroner i 2023.

Budsjetttrammene er i samsvar med rammesakens vedtak punkt 3 korrigert for endrede forutsetninger som har blitt avklart underveis i arbeidet med budsjett og økonomiplan, senest ved fremleggelsen av regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020. Videre har rådmannen utarbeidet forslag til inndekning slik at det oppnås balanse, slik det er skissert i vedtakets punkt 4. Her heter det at en slik pakke vil måtte inneholde rettede reduksjoner og omfordelinger, gjennomgang av så langt innarbeidede budsjettforutsetninger, gjennomgang av eiendomsmasse med tanke på salg, ytterligere omdisponeringer innen 2020 som kan disponeres framover samt muligheter for inndekning som kan finnes i statsbudsjettet eller ellers.

Nivået på kommunens frie inntekter i forslaget til statsbudsjett er satt til 1,3 mrd. kroner, og dette er i nedre halvdel av nivået for anslaget som ble gitt i kommuneproposisjonen for 2020. Her ble veksten anslått til mellom 1,0 mrd. kroner og 2,0 mrd. kroner. Samtidig er 550 mill. kroner av veksten i frie inntekter begrunnet med tidlig innsats/økt lærertetthet skolene og styrking av rusfeltet. Videre inkluderer inntektsveksten innlemminger av tidligere øremerkede tilskuddsordninger i rammetilskuddet og helårsvirkninger av slike innlemminger fra 2019. Ovennevnte forhold er i hovedsak fulgt opp i rådmannens budsjettforslag. En eventuell vekst i inntektene i 2020 forbeholdes å dekke bruk av disposisjonsfond og styrke netto driftsresultat.

I statsbudsjettet for 2020 informeres det om at kommunenes skatteinntekter blir 4,2 mrd. kroner høyere enn anslaget som ble gitt i Revidert nasjonalbudsjett 2019. Det økte skatteinntektsnivået videreføres ikke i 2020, og oppjusteringen av kommunenes skatteinntekter i 2019 er dermed ikke medregnet ved beregningen av veksten i frie inntekter i 2020. Merskatteveksten i 2019 er å anse som en engangsinntekt, og en stor del av denne veksten, til sammen 25,9 mill. kroner, er i 1. og 2. tertialrapport 2019 avsatt disposisjonsfond til bruk i budsjett 2020 for å dekke opp for den lave inntektsveksten i 2020.

Det er ikke økonomisk handlingsrom til å kompensere fullt ut for økte behov og utgifter innenfor de ulike virksomhetsområdene i kommunen, slik at dette i hovedsak må løses ved omdisponeringer innenfor virksomhetsområdenes budsjetttrammer.

Etter at alle budsjettforutsetninger er oppdatert og tiltak innarbeidet, er det en ubalanse mellom totale driftsutgifter og driftsinntekter på 20,3 mill. kroner i 2020, 34,7 mill. kroner i 2021, 32,8 mill. kroner i 2022 og 35,7 mill. kroner det siste året i økonomiplanen. Ubalansen i 2020 er dekket opp ved bruk av avsatte frie inntekter i 2019 med til sammen 20,3 mill. kroner.

Ubalansen i de øvrige årene er rent budsjetteknisk dekket opp ved bruk av disposisjonsfond, men må ved rullering av økonomiplan dekkes inn med permanente utgiftskutt og/eller oppjustering av inntektssiden i budsjettet, herunder eventuelt økte overføringer som følge av befolkningsvekst. Det er helt nødvendig å stå fast ved strategien for vekst og utvikling. Tiltak som gir befolkningsvekst vil sikre et høyere nivå på kommunens frie inntekter. Dette er den viktigste forutsetningen for videre utbygging av kommunens velferdstjenester. Kommunen må være på eller over landsgjennomsnittlig befolkningsvekst dersom en skal få sin andel av inntektsveksten i kommunesektoren.

Korrigerer for vedtak, lønnsoppgjør, pensjon m.m.

Budsjettforslaget er på vanlig måte korrigert for helårsvirkning av driftstiltak som er igangsatt i løpet av 2019 og tiltak som er vedtatt iverksatt i 2020. Videre er det innarbeidet driftskonsekvenser av gjennomførte investeringsprosjekter. I tillegg er det innarbeidet helårsvirkninger av sentrale og lokale lønnsoppgjør, endringer i pensjonspremier og økninger i ulike tilskudds- og betalingssetser. Budsjettforslaget er oppdatert i forhold til øvrige kjente endringer i kommunens rammebetingelser, bl.a. med bakgrunn i informasjon fra statsbudsjettet for 2020.

Sentrale inntektsforutsetninger

Noen av de sentrale inntektsforutsetningene som er lagt til grunn i rådmannens budsjettforslag kan stikkordsmessig sammenstilles slik:

- Ved budsjettering av skatt og rammetilskudd (frie inntekter) har rådmannen i budsjettforslaget benyttet KS sin modell for kommunevis fordeling av de frie inntektene. Anslaget for kommunesektorens frie inntekter i statsbudsjettet for 2020 er innarbeidet i modellen. Frie inntekter er budsjettert med 1,911 mrd. kroner.
- Det ble i 2017 gjennomført en alminnelig taksering/omtaksering av alle eiendommer i kommunen, jf. k.sak 108/2015. De nye takstene ble gjeldende fra 1.1.2018 og legges til grunn for utskrivning av eiendomsskatt for 2020. Stortinget vedtok ved behandlingen av statsbudsjettet for 2019 at eiendomsskattegrunlaget skal reduseres ved at det innføres en obligatorisk reduksjonsfaktor i eiendomsskattetakstene på 30 % for all bolig- og fritidseiendom fra 2020. Det ble videre vedtatt at eiendomsskattesatsen maksimalt kan økes med 1 promille hvert år inntil maksimal skattesats på 5 promille nås. For å kunne opprettholde det budsjetterte nivået på eiendomsskatten har rådmannen lagt til grunn at bunnfradraget reduseres fra kr 110.000 til kr 10.000, og at skattesatsen endres fra 3,2 promille til 4,2 promille. Til sammen er det ført opp 134 mill. kroner i eiendomsskatt i 2020. Dette inkluderer eiendomsskatt på nybygg og tilbygg. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.23.
- I budsjett 2020 er det ført opp til sammen 43,5 mill. kroner i ordinært utbytte fra Innlandet Energi Holding AS. Det er i økonomiplanperioden 2021-2023 forutsatt at utbytte fra holdingsselskapet skal økes opp igjen til det nivået utbytte fra Eidsiva Energi AS var i 2016, og det er ført opp et årlig utbytte på 48,7 mill. kroner i perioden 2021-2023. Alle midlene går

hvert år i sin helhet til å saldere driftsbudsjettet. Inntekter fra salg av konsesjonskraft er ført opp med 1,7 mill. kroner. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.23.

- Kompensasjonsordninger knyttet til tidligere utbygginger av skolebygg, sykehjem og omsorgsboliger er av Husbanken opplyst til å utgjøre om lag 7,0 mill. kroner i 2019. Beløpet trappes ned utover i økonomiplanperioden etter hvert som lånene nedbetales. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.23.
- Det er budsjettet med 38,9 mill. kroner i vertskommunetilskudd knyttet til ansvarsreformen for 2020. Endelig beløp vil først foreligge etter at statsbudsjettet for 2020 er vedtatt. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.23.
- Integreringstilskudd ved bosetting av flyktninger er budsjettet med 29,6 mill. kroner i 2020. Anslaget er basert på den siste anmodningen fra IMDi hvor Ringsaker kommune er anmodet om å bosette 28 flyktninger i 2020. I tillegg kommer eventuelle familiegjenforeninger. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.23.
- Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester er en statlig øremerket tilskuddsordning. Denne skal sikre gode helse- og omsorgstjenester til tjenestemottakere med omfattende behov. Kommunene får refundert deler av utgiftene. For året 2019 vil kommunene få kompensert 80 % av egne netto lønnsutgifter til helse- og omsorgstjenester ut over et innslagspunkt på 1,361 mill. kroner. Innslagspunktet er økt med kr 50.000 ut over prisvekst og er en klar innstramning av ordningen. Det er ført opp 133,615 mill. kroner i tilskudd. Det vises til særskilt omtale under kap. 4.5.3.
- Kommunale betalingssatser er i utgangspunktet prisjustert med 3,0 %. Enkelte satser har en noe høyere prisjustering, mens andre har lavere. Det er imidlertid noe variasjoner blant annet som følge av forskriftsbestemmelser og øvrige sentrale føringer på gebyrnivåene, herunder kravet til selvkost innenfor VAR-området. De enkelte betalingssatsene fremgår av hoveddel III Gebyrregulativ i rosa bok.